

Datum
21 maart 2024

Onderwerp
Proactieve dienstverlening

Kenmerk

Afkomstig van
Jetty Bruinsma

Versie
0.8

Bestemd voor

Internetconsultatie wet proactieve dienstverlening/koppeling gegevens

De FNV onderschrijft de doelstelling van dit wetsinitiatief waarin het niet-gebruik van uitkeringen en andere voorzieningen in de sociale zekerheid, aangepakt wordt. Vooral mensen met een inkomen rondom het sociaal minimum kunnen hierbij veel baat hebben en dit kan de bestaanszekerheid vergroten. De FNV vindt het een groot probleem dat mensen veel voorzieningen waar ze recht op hebben, niet aan durven te vragen of dat men de weg kwijt is geraakt in het oerwoud aan regels. Ook al ziet FNV het wetsvoorstel als een goede stap vooruit, toch plaatsen we een aantal kanttekeningen.

Allereerst stelt FNV dat wij als vakbond voorstaan dat het wettelijk minimumloon opgetrokken wordt naar 60% van het mediane inkomen en dat zou in dit geval minimaal € 16,- zijn met daaraan gekoppeld de sociale uitkeringen. We hebben in ons land een stelsel ingericht om vooral voor minima verlichting en oplossingen te brengen met daarbij een kluwen aan landelijke en gemeentelijke toeslagen en kwijtscheldingen. Dit systeem is zo ingewikkeld gemaakt dat maar weinig mensen inderdaad gebruik maken van alle regelingen waar zij recht op hebben. Een groot deel van deze regelingen zou niet nodig zijn als we een fatsoenlijk wettelijk minimumloon met daaraan gekoppelde uitkeringen zouden hebben. Wij adviseren dan ook met klem de aanbevelingen van de Commissie Wettelijk Sociaal Minimum zo snel mogelijk onverkort uit te voeren.

Daarnaast speelt het punt inderdaad zoals terecht wordt geconcludeerd, dat veel mensen bang zijn om toeslagen aan te vragen en zeker na het toeslagenschandaal. Ook wij merken dit dagelijks in onze dienstverlening. Dit zal niet afnemen als mensen benaderd gaan worden nadat hun gegevens gekoppeld zijn en ze aan de hand daarvan bijvoorbeeld bezoek ontvangen. Die benadering gebeurt dan nog steeds door dezelfde overheid en ongevraagd. Wat ons betreft zou het beter zijn om het aanvragen van een uitkering altijd door middel van een persoonlijk gesprek te doen waarbij mensen meteen attent gemaakt kunnen worden op alle regelingen die er landelijk en lokaal aanwezig zijn. Ook voor private regelingen zoals SPAWW zou dit mogelijk moeten zijn. Verder zijn op een later moment ook nog vele mogelijkheden om mensen proactief op bepaalde regelingen te wijzen.

FNV

Postbus 9208 3506 GE Utrecht
Hertogwetering 159 Utrecht

Telefoon 06 28256301
Fax

Internet www.fnv.nl

Het niet gebruik maken van bijzondere bijstand, dat ook in deze brief genoemd wordt, komt mede door de vreselijk complexe en ingewikkelde (vaak alleen digitale) manier van aanvragen en de grote hoeveelheid aanvragen die afgewezen worden. Wat het vooral moeilijk maakt bij gemeentelijke regelingen, is dat elke gemeente zijn eigen regels hanteert en mensen daardoor vaak door de bomen het bos niet meer zien. Dit is dan ook een reden voor de FNV om te pleiten voor het wederom centraliseren van bepaalde toeslagen zoals bijvoorbeeld de langdurigheidstoeslag. Dan kan via de Belastingdienst eenvoudig worden vastgesteld wie er recht heeft op bepaalde regelingen en die kunnen dan ook ambtshalve worden uitgekeerd.

Meer specifieke inbreng ten aanzien van de voorgestelde maatregelen:

1^e lijn: niet noodzakelijk, meer subsidiaire middelen ten onrechte niet overwogen

Dit is een pleister en symptoombestrijding van het veel te complexe en wantrouwende systeem van uitkeringen, toeslagen en andere sociale voorzieningen. Pas als dat systeem is aangepakt, kan gedacht worden aan een grote databank.

Er wordt in de MvT niet helder uiteengezet wat de noodzaak/aanleiding is om het probleem van niet-gebruik van uitkeringen en voorzieningen op voorgestelde wijze aan te pakken. Onduidelijk blijft waarom niet is gekozen voor middelen die minder of geen inbreuk maken op de persoonlijke levenssfeer van burgers. Hierbij kan worden gedacht aan het uiteindelijk versimpelen van de bureaucratie waarmee burgers in de sociale zekerheid te maken krijgen en het inzetten op verbetering van de vaak ontbrekende voorlichting door gemeenten en andere SUWI-partijen betreffende voorlichting op welke sociale voorzieningen burgers recht hebben.

Daarbij komt dat niet is onderzocht om welke redenen burgers de voorzieningen waar ze recht op hebben, niet ontvangen. Bekend is dat er evengoed burgers zijn die uit angst voor toekomstige terugvorderingen bijvoorbeeld geen huurtoeslag aanvragen. Onduidelijk blijft waarom men deze groep mensen niet kan bereiken door middel van goede voorlichting, meer menselijk contact en publiekscommunicatie. De FNV benadrukt dat bestandskoppeling en de hiermee gepaard gaande inbreuk op de privacy een zwaar middel is. De MvT maakt op bladzijde 6 helder dat het niet-gebruik van voorzieningen vooral te maken heeft met de complexiteit van de regelgeving en de onzekerheid die burgers daarbij ervaren. Zolang inspanningen om de regelgeving minder complex te maken uitblijven, zou dit voorstel moeten worden beschouwd als een disproportionele inbreuk op de persoonlijke levenssfeer van kwetsbare burgers.

Evenmin wordt duidelijk of de partijen die dit voorstel moeten uitvoeren, beschikken over de juiste informatie om de groep burgers waar het om gaat, te bereiken; dat noopt ertoe deze gegevensverwerking in de toekomst verder uit te breiden, wat onwenselijk is in het licht van de privacybescherming.

2^e lijn: uitsluitend als betrokkene hier eerst toestemming voor geeft

Mocht de noodzaak voor de massale inbreuk op de privacy voor dit doel al worden aangetoond, dan nog zouden er verschillende waarborgen moeten gelden:

- Pas na uitdrukkelijke toestemming van de betrokkene zou mogen worden overgegaan tot gegevensverwerking voor proactieve dienstverlening. Die toestemming zou je moeten krijgen middels voorlichting, folders etc.
- Een opt-out voor mensen die niet willen dat hun gegevens worden verwerkt, zoals nu wordt voorgesteld, zal in de praktijk geen nut hebben: de groep mensen die je probeert te bereiken, zal in het overgrote deel van de gevallen niet op de hoogte zijn op welke uitkeringen ze recht op hebben – laat staan als een opt-out mogelijkheid bestaat. Dat heeft als rechtsbeschermend middel voor iemand die geen toestemming wil geven, dus geen enkele meerwaarde. Waarschijnlijk komen deze mensen er pas achter dat hun gegevens zijn verwerkt wanneer ze worden benaderd, en dan is het te laat om te weigeren. Dat is nog een extra reden om dit op basis van toestemming vooraf te doen.

3^e lijn: risico op misbruik wegens vermenging handhavende en dienstverlenende taken

De partijen die behept zijn met de uitvoering van deze wet, hebben evengoed als taak om misbruik en fraude met voorzieningen terug te dringen.

Deze wet brengt burgers in beeld bij publieke instanties die dezelfde informatie evengoed kunnen gebruiken in opsporingstaken. Zo luidt een bekende risico-indicator die de gemeente Zaanstad gebruikte in een Wijkgericht onderzoek van de Landelijke Stuurgroep Interventieteams: "Persoon heeft al langer dan 3 jaar een P-wet uitkering, geeft geen aanvullende inkomsten/giften op, maar doet geen beroep op bijzondere bijstand, langdurigheidstoelage of andere gemeentelijke inkomensondersteuning." Informatie die voor dit voorstel kan worden verzameld t.b.v. 'proactieve dienstverlening' is even bruikbaar voor proactieve fraudebestrijding. De privacybescherming bij gemeenten is van een te laag niveau¹ om te kunnen borgen dat deze informatie niet vroeg of laat voor andere doeleinden wordt gebruikt.

Het is daarom onwenselijk om deze bevoegdheid te leggen bij partijen met een dubbele pet.

¹ [Autoriteit Persoonsgegevens mist besef bij gemeenten \(binnenlandsbestuur.nl\)](https://www.binnenlandsbestuur.nl)